

יוזמה נוצרית בסכסוך הישראלי-פלסטיני

מאמר מאת אברהם יהושע

צילומים של פרנצ'סקו צ'יטו

ביקורו הנועז של האפיפיור בעיראק מעלה בי הרהורים ישנים לגבי ניסיוני משכבר הימים לעורר את הנוצרים באירופה ליטול יוזמה נמרצת יותר בניסיון להבקיע את הקיפאון המדיני בסכסוך הישראלי-פלסטיני ולוותר על האשליה שיש ביכולת ארצות הברית לבדה להביא את הסכסוך הזה לקראת סיום. אם האפיפיור לא נרתע מביקור עשיר ומפורט במדינה הנמצאת בלב העולם הערבי ואשר בה התחוללו במאה העשרים ואחת קרבות אכזריים, פלישות של מעצמות זרות, טרור אכזרי של דאע"ש, וקונפליקטים מסוכנים ואלימים בין שיעים וסונים. מדינה הנמצאת במתח מתמיד מחד עם שכנתה הקנאית איראן, ומצד שני עם המיעוט הכורדי שבתוכה. ולמרות כל זאת האפיפיור לא נרתע והגיע עם פמלייתו להביא בשורה של שלום ופיוס ללב הרוחת של העולם הערבי ותוך כדי כך גם לחזק את המיעוט הנוצרי החי באיזון עדין במדינה מוסלמית כה מובהקת, מכאן שאין כל סיבה שהוא ויועציו לא ייטלו יוזמה לתכנן ביקור נוסף במזרח התיכון, ביקור שיהיה ממוקד במקום אחד בלבד – ירושלים, ואפילו לא בכל ירושלים, אלא באותו חלק הנמצא בין החומות, המכונה האגן הקדוש.

הקונפליקט בין הישראלים לפלסטינים הוא אחד הקונפליקטים הממושכים והעקשנים ביותר מאז מלחמת העולם הראשונה. וזאת למרות שזה אחד מהקונפליקטים שכוחות כה רבים ובעלי עוצמה ניסו כל הזמן לפתור אותו ולהביא לפיוס בין שני הצדדים. אינני רוצה להיכנס במסגרת מאמר זה לכל הסיבות הרבות המייחדות קונפליקט מיוחד

זה, אציין רק את העובדה שבניגוד לקונפליקטים טריטוריאליים בעולם, זהו קונפליקט מיוחד כיוון שהוא על כל הטריטוריה ולא רק על חלק ממנה כפי ששכיח בקונפליקטים לאומיים רבים. אולם בנוסף לטוטאליות הטריטוריאלית של כל צד, טמון בקונפליקט בין היהודים והפלסטינים מוקש עקשני ומסוכן בעיר העתיקה של ירושלים. המתחם המרהיב של מסגד אל אקצה וכיפת הסלע הנחשב למקום השלישי בחשיבותו הדתית עבור העולם המוסלמי בנוי על חורבותיו של בית המקדש היהודי שנחרב בשנת 70 לספירה, ואשר שריד ממנו, הכותל המערבי של החומה שהקיפה אותו הצמוד למסגד המוסלמי נחשב בעיני היהודים כאתר הקדוש והחשוב ביותר מבחינה דתית ולאומית ומשמש כמקום תפילה קבוע. היריבות המהותית בין שני אתרים קדושים וצמודים זה לזה של שתי דתות שנמצאות גם מעורבות בקונפליקט לאומי טומנת בתוכה מכשול קשה ומהותי נוסף ביכולת להגיע לפתרון המדיני הנכסף של חלוקת ארץ ישראל לשתי מדינות ריבוניות נפרדות, ישראלית ופלסטינית, שבמסגרתו גם תחולק ירושלים לשתי בירות לאומיות נפרדות.

איך מתגברים על האתגר המהותי הזה שמונח תמיד כאיום בכל תרחיש של משא ומתן. למרבה האבסורד והאירוניה הדרך היחידה לנסות להיחלץ מהמוקש הדתי שמחכה בסוף הדרך המדינית הנכספת היא בהצמדה של מקום קדוש בעל חשיבות עליונה של דת נוספת, שלישית, לשני האתרים המתגוששים על מקומם ומעמדם בלב העיר העתיקה של ירושלים. וכוונתי לכנסיית הקבר הקדוש והכנסיות והמנזרים שלידו הנמצאים אף הם מטרים ספורים מהר הבית.

לפני כעשר שנים נטלתי על עצמי באופן תמים שליחות משונה לפנות אל נשיא איטליה המנוח קרלו AZEGLIO CIAMPI ולהציע לו ליזום פניה בשם אירופה הנוצרית אל הישראלים והפלסטינים בדרישה נמרצת להפוך את הנצרות כשותפה פעילה ושוות זכויות בתהליך הפתרון הדתי בירושלים. באפשרות להפוך את העיר העתיקה שבין החומות של ירושלים (קילומטר מרובע בסך הכל) למובלעת בנוסח הוותיקן שלא תהיה כפופה לשום ריבונות לאומית אלא אך ורק לסמכות

של שלוש הדתות המונותיאסטיות הגדולות. וזאת בעקבות החשיבה המדינית של המנהיגות הציונית בתחילת המאה העשרים: "ירושלים העתיקה אינה שייכת לאף אחד כי היא שייכת לכולם"

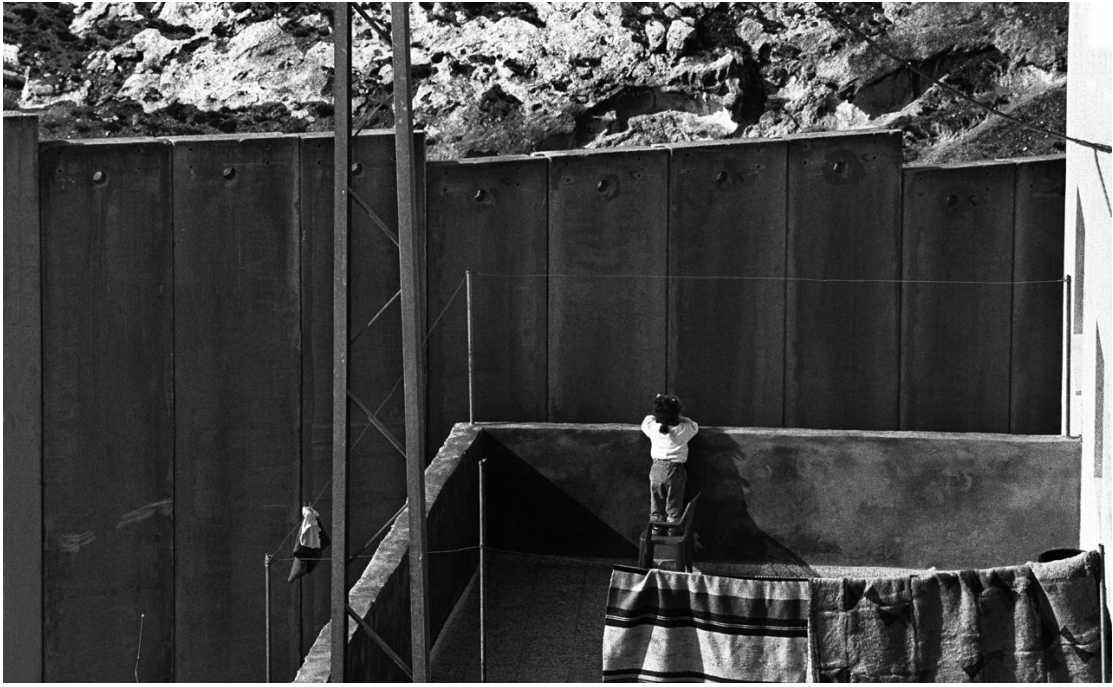
ירושלים, ילד בעיר העתיקה

ביקורו של האפיפיור הנוכחי בעיראק הוא חשוב גם מהעובדה שהוא חושף לעולם הרחב את העובדה שהעולם הערבי איננו רק מוסלמי הומוגני אלא יש ערבים שהם נאמנים לנצרות על כל גווניה השונים. לנצרות היתה בעבר ועדיין קיימת (אם כי לצערי בצורה יותר מוחלשת) אחיזה רבת משמעות במיוחד בחוגים האינטלקטואלים ובמעמדות הגבוהים של העם הפלסטיני. חלק מהפלסטינים הנוצרים היו פעילים נחושים בהתנגדות לציונות, בעוד שחלק מהם, בעיקר החברים במפלגה הקומוניסטית הפלסטינית, הכירו בלגיטימיות של תוכנית החלוקה של האו"ם מ-1947 שנתנה זכות ליהודים להקים מדינה על חלק מפלשתינה וזאת בגלל תמיכת ברית המועצות באותה החלטה.

ירושלים, 1964: האפיפיור פיוס הששי נכנס לכנסיית גת-שמנים

הנצרות נולדה בארץ ישראל. ועקבות לידתה המופלאה מתוך היהדות ניכרת לא רק בברית החדשה אלא גם בעובדה שבארץ ישראל, שהיא מולדתי והבסיס העמוק לזהותי הישראלית (אני דור ששי במולדת) פזורים כנסיות ומנזרים שתמיד היו מקור משיכה וגאווה עבורי ועבור אנשים כמוני, כי הם העצימו את הפלורליזם התרבותי והאומנותי ומכאן גם הרוחני של הטריטוריה הקטנה הזאת שאליה התקבצו יהודים מכל רחבי העולם. גם אין ספק שחלק מהפלסטינים החיים בתוכנו ולידינו הם צאצאים רחוקים של יהודים שסירבו לצאת לגלות לאחר חורבן הבית השני ואובדן העצמאות היהודית ולכן כדי להישאר נאמנים למולדת הם המירו את דתם, אם לנצרות ואחר כך גם לאסלם.

אבו דיס, קיר ההפרדה בין ישראל והרשות הפלסטינית

לנוצרים, במיוחד לנוצרים האירופאים, ובראש ובראשונה לקתולים יש עדיין תפקיד בהשכנת שלום בין הישראלים לפלסטינים, ובמיוחד בנושא הרגיש ביותר של המקומות הקדושים בירושלים. הקתולים שאחראים בעבר לכל כך הרבה עוולות ורדיפות של היהודים באירופה צריכים היום ליטול יוזמה מורכבת ולא קלה בהפעלה של השפעה אקטיבית ונמרצת בניסיון להיות שותפים ומפייסים ביצירה של אגן קדוש לשלוש הדתות במקום הרגיש כל כך בירושלים, שמאיים לטרפד כל אפשרות לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני. מה עוד שהאוונגליסטים הקנאים בארצות הברית, חסידיו של הנשיא לשעבר טראמפ וחבריו מלבים את הסכסוך, כאשר הם מזינים את החוגים הימניים בישראל בהזיות שווא על בניית בית המקדש השלישי והרס המסגד המפואר המוסלמי.

האפיפיור שלא חשש לערוך ביקור מורכב ואפילו מסוכן במדינה מוסלמית, שעדיין שסועה במחלוקות קשות, ועדיין מתנהלת בשבריריות מדינית ולאומית, יוכל לדעתי בתבונתו ובאומץ ליבו להפעיל את השפעת העולם הקתולי וגם הפרוטסטנטי באירופה להתערבות

יותר פעילה בניסיון לפרק באיטיות ובחוכמה את המוקש שמאיים על תהליך הפיוס המדיני והראוי בין הישראלים לפלסטינים, ולהפוך את האגן הקדוש שבין חומות העיר העתיקה למקום של יופי וחוכמה. ביכולת האדריכלית המופלאה של האיטלקים שבנו מבנים דתיים כה מרשימים ברחבי איטליה הם ימצאו את הדרך, לפתור את הדילמה הארכיטקטונית שמביאה לכך שדווקא לישראלים ששולטים שליטה פוליטית במקומות הקדושים המרהיבים של שתי הדתות המונותיאסטיות הגדולות יש רק קיר שומם, מתסכל, שריד לחורבן, שהם מצטופפים סביבו חשופים לתלאות מזג האוויר, עדות משוועת לנחיתות מול שתי הדתות האדירות.

ירושלים, יהודים חרדים ליד הכותל המערבי

האיטלקים ובראשם הקתולים, צאצאים אפשריים של הרומאים שהחריבו את בית המקדש היהודי השני, ינסו להפעיל את כשרונם האסתטי לשכנע את הישראלים לוותר על ריבונות ושליטה פוליטית באגן הקדוש תמורת בנייה של היכל המונותיאזמוס (שהוא הרעיון המקורי והייחודי שהיהודים העניקו לעולם) שימצא את מקומו הראוי בין

המסגד לכנסיה, ובכך יעזרו לפרק את אחד המוקשים שמרתיע את
ההתקדמות בתהליך הפתרון הפוליטי בין הישראלים לפלסטינים.